

ДО 63-РІЧНИЦІ ПЕРЕМОГИ У ВЕЛИКІЙ ВІТЧИЗНЯНІЙ ВІЙНІ

9 Травня для нас як Великдень - визначний день, у який було поставлено крапку у війні з гітлерівським фашизмом. І цей день обійшовся нам дорогою ціною. За час жорстокої війни Україна втратила 8 мільйонів громадян (2,5 млн. військових та 5,5 млн. цивільних осіб). Тобто втрати України найбільші у світі і значно перевищують втрати інших країн. До речі, Німеччина, яка розв'язала Другу світову війну, за усі роки на всіх фронтах втратила на 1,5 млн. осіб менше, ніж Україна. Втім, День Перемоги, як торжество національної радості і захоплення подвигом визволителів, завжди спонукає і спонукає до роздумів, а, відтак, породжує безліч запитань. І не тільки спричинених новітніми подіями на теренах колишнього СРСР.

Скажімо, мене завжди дивувало і навіть обурювало запитання в анкетах радянської доби з приводу того, «Чи батьки (родичі) у період Великої Вітчизняної війни перебували на окупованій території?». У якій хворій голові могла народитися така новація, яка засівала зерна підозри до всіх, кого держава і її військо залишили на поталу окупантам? Хто мав право від імені держави, яка не зуміла захистити цивільного населення від ворога, згодом мудрувати над недолугими анкетними тестами? Закрадається думка, що автори отого безглуздя і пороку фронтового не нюхали, а лишень догоджали своїм покровителям лакейським цинізмом і таким чином мільйони людей зарахували до неблагнадійних. Хоч би як, але чимало нащадків тих, хто перебував на окупованій території, згодом не змогли сповна реалізувати власні мрії і сподівання.

Власне, це ж стосується і так званих оstarбайтерів - людей, примусово вивезених на каторжні роботи в Німеччину. І лише Українська держава визнала їх учасниками війни. А скільки поневірянь випало на їх долю! Не хотілося б політизувати публікацію, але наведу уривок зі спогаду мого батька - Івана Максимовича Тарасюка (на фото вгорі), 1924 року народження, колишнього оstarбайтера, якого уже шість років немає на землі.

У травні 1945 року невільників із міста Белен «фільтрувала» військова контррозвідка. Не уникнув спілкування із її представниками і батько. Зайшов у кабінет, запропонували сісти у крісло.

- Ну, що, сволочь, розказувай о «зелёных»! - ошелешив запитаннячком учорашнього невільника вгодований капітан. І, не чекаючи відповіді, оглушив ударом у голову

ВЕЛИКДЕНЬ СЛАВИ НАРОДНОЇ

виснаженого на каторжних роботах двадцятидворічного українця. Батько упав на підлогу. Кров залила обличчя.

- Та не знаю я ніяких зелених! - спробував пояснювати катові, але дарма. Капітан-смершівець удруге приклався до голови оstarбайтера.

- Я уже й не знав, що казати, - через десятиліття згадував батько.

А невгамовний здоровань-капітан лупцював за всіма правилами енкаведистського свавілля. І тут на допомогу прийшов підполковник-смершівець, котрий до цього часу займав лише споглядальницьку позицію.

- Товарищ капітан, да оставь его в покое! - чи то наказав, чи попросив знавсісного капітана. - Его увезли в Германию в 1942 году, а «зелёные» начали действовать позже.

Одне слово, відстали від батька контррозвідники. Ймовірно, вони діяли за давно відомим сценарієм доброго і злого слідчого. Не знаю. До речі, про повстанські загони «зелених» теж мало знаю, хоча у книзі Івана Біласа «Репресивно-каральна система в СРСР» про них згадується. Не збираюся також обговорювати дії контррозвідників-смершівців. Однак для деякого з них було справді легше і простіше познущатися над беззахисними та безсилим невільниками фашистського «раю», ніж спіймати справжнього шпигуна...

Про загороджувальні загони теж мало знали. Принаймні, у курсі «Історії КПРС» про це не згадувалося. Відтак на фоні отих «заградотрядов» тьмяніють міфи про масовий героїзм солдатів, офіцерів, виплуджені штатними і платними фахівцями з історії колишньої держави. Не принижуючи славний подвиг фронтників, ніяк не збагнути ролі отих «вояк», що кулями зустрічали співвітчизників, які відступали під натиском ворога, а, може, навіть і від страху. Але вювати за спинами фронтників, власне, із фронтниками-співвітчизниками - це нонсенс. Оте сталінське

ноу-хау - ганебне тавро, яке не вдасться вивести навіть через тисячоліття, бо демонструє цинічне, бруталне ставлення до людини в умовах війни. Звісно, не всі ставали героями. Траплялися і боягузи, слабодухі воїни. А чи кожен із нині суцих може бути впевненим у собі, якщо б він діяв у тих чи інших воєнних обставинах? І чи може людина миттєво без суду і слідства винести присуд таким же воїнам, котрі не витримали натиску ворога чи відступили з інших мотивів. Може, навіть із тактичних міркувань... Втім, відповіддю на оті запитання були кулі співвітчизників. А оті, відомо, запитань не ставлять. Звісно, те можна витлумачити смертельною небезпечкою для країни. Але невже солдати - це не країна?

Ще одне запитання стосується участі УПА у розгромі гітлерівської Німеччини. Ніхто не заперечує, та й гріх великий це робити, що ключову роль у розгромі гітлерівської Німеччини відіграла Радянська Армія. Але так само гріх заперечувати внесок УПА, сил опору інших країн Європи, країн гітлерівської коаліції та інших у загальну перемогу. Однак не зрозуміло, чому деякі, з дозволу сказати, історики і досі намагаються змалювати вояків УПА, котрі тільки й те робили, що стріляли в спину фронтникам. На війні як на війні - інколи перетиналися і ці військові формування. Однак у пам'яті людській чіткіше закарбувалося протиставлення УПА і військ НКВС, у тому числі і в повоєнний час. На жаль, і нині багато охочих трактувати це протиставлення не під кутом національно-визвольних змагів, а з ідеологічних позицій...

9 Травня - справді велике свято. Як Великдень духу нашого переможного, слави народної і героїзму людського. Але і в цей день, хай простять мою відвертість, ніяк не полишає бажання бодай умовно зацідити в пику капітану-смершівцю, котрий у переможному 1945-му знущався над моїм батьком...

Віталій ТАРАСЮК.